

Penge er kun papir...

For en uge siden indledte statsminister Modi en blitzkrig mod sorte penge, og erklærede alle 500 og 1.000 rupee-sedler for ugyldige med næsten øjeblikkeligt varsel. Gamle sedler skulle erstattes med nye. Siden har der været lange køer foran bankerne og mange står uden penge til det daglige brød. Spørgsmålet er, om det er umagen værd?

Alle blev taget på sengen. Onsdag morgen indrømmede en bankdirektør fra Mumbai, at han var nødt til at knuse sin datters sparegris, så han kunne komme på arbejde. Han havde ingen småpenge til vejttolden, for den gamle 500 seddel (50 kroner) duede jo ikke længere.

Til Modis ros må man sige, at det var lykkedes ham at holde indgrebet hemmeligt, og dét var afgørende, for ellers ville de brodne kar være sluppet igennem nettet. Nu sad de tilbage med alle deres sorte penge, skjult i madrasser og hengemte kufferter. Og hvad kunne de bruges til...?

En dårlig dag på kontoret

Desværre havde hemmelighedskrammeriet også en bagside til medaljen. Bankerne, som i sagens natur udgør operationens yderste frontlinje, blev også taget på sengen. De fik onsdagen til at forberede sig, og modtage forsyninger af nye 500 og 2.000 rupee-sedler.

Da de slog dørene op torsdag morgen, blev de mødt af frådende hob. Kontantautomaterne blev tømt på rekordtid og står nu tomme hen. De nye sedler har andre mål end de gamle, og kan derfor ikke fyldes direkte på maskinerne (det tager et par uger, siger finansministeren), og der er ikke nok 100 rupee-sedler til at dække behovet.

Verdens største pengeombytning

Ifølge planen kan borgere veksle 4.000 rupees (400 kroner) om dagen de næste to uger og hæve op til 20.000 rupees om ugen. De kan indsætte så mange penge de vil på deres bankkonto frem til årets udgang, dog vil alle indbetalinger på over 250.000 rupees blive gransket af skattevæsenet. Spørgsmålet er så, om skattevæsenet har mandskab til det.

Der er tale om historiens største pengeombytning. Indien er verdens mest kontantbaserede økonomi: 90% af alle transaktioner betales kontant, og de to sløjfede sedler udgør 86% af den samlede kontantbeholdning. Dermed fjernede Modi med et trylleslag 11% af Indiens BNP fra det økonomiske kredsløb i tirsdags.

No change

Resultatet er noget nær paniske tilstande blandt borgerne, der hverken kan købe mad til bordet eller transport hjem fra arbejde. Hospitaler afviser akutte patienter, restauranter ligger øde hen og grønthandlere holder lukket.

I landområderne, hvor 60% af befolkningen bor, er forholdene endnu værre. De færreste har en bankkonto eller et hævekort, og 70% af alle landsbyer ligger mere end fem kilometer fra nærmeste filial. Af samme grund handler bønderne kontant, både når sælger deres afgrøder eller køber såsæd og kunstgødning. No problem... lige indtil i tirsdags.

Et nationalt problem

Modi har erkendt, at overgangsfasen bliver svær, men har opfordret til overbærenhed. Store problemer kræver store løsninger, og problemet med falske sedler og sorte penge er et nationalt problem. Ifølge den indiske efterretningstjeneste er Pakistan storproducent af falske indiske rupee-sedler, der undergraver økonomien og finansierer terrorgrupper i Indien.

Dertil kommer de sorte penge, der samlet set udgør 23% af den indiske økonomi, jf. Verdensbanken. Pengene stammer fra

korrupsion og skattesnyd. Kun 1% af befolkningen betaler indkomstskat. Modi håber, at den økonomiske lussing til skulkerne kan bringe flere over skattefolden.

Løser det problemet?

Men indgrebet har vakt kritik fra en bred front, og ikke kun fra de sædvanlige politiske modstandere, venstreorienterede indiske medier og professorer fra JNU (se indlæg [Heksejagt på de højere læreranstalter](#)).

Mange tvivler på, at indgrebet for alvor kommer de sorte penge til livs, for der er altid smuthuller, både for de store og små fisk. De rigtig store summer er allerede i sikker havn, de er slet ikke bundet i sammenrullede 1.000 rupee-sedler, men opbevares i guld, aktier og fremmedvaluta.

Derudover svirrer det med historier om entreprenante typer, der opkøber gamle 1.000 sedler til nedsat pris, og sælger dem videre til folk, der kan veksle. Og dyre togrejser, der bliver opkøbt med gamle kontanter og derefter aflyst mod et mindre gebyr og refunderet i nye kontanter. Og bygherrer, der aflønner deres daglejere i gamle 500-sedler. Enten får daglejerne flere måneders løn på forskud, eller også må flere mand deles om én seddel, så kan de selv bøvle med at få dem vekslet.

Og heri lyder den anden store kritik at indgrebet, nemlig at indgrebet først og fremmest rammer almindelige, hårdtarbejdende indere. Daglejere tvinges ud i lange køer og en masse besvær, og ingen dækker deres tabte indtægt. Og millioner af indiske husmødre, der i årevis har lagt penge til side i smug, tvinges nu til at røbe deres små kontantbeholdninger – ikke altid en fordel, hvis husbonden har laster.

Økonomiske efterdønninger

Endelig frygter mange, at indgrebet vil skære toppen af

vækstraterne. Indkøb af større luksusvarer er sat på standby og boligpriserne er faldende, da udbetalingen ofte sker i kontanter. På et dybere plan skaber indgrebet usikkerhed om pengenes troværdighed, hvilket kan styrke indernes i forvejen lidenskabelige forhold til guld.

Men store gulddepoter er skidt for økonomien, da det dræner det finansielle sektor for likvide midler – guld i skuffen kan ikke investeres. Tilhængerne indvender, at indgrebet netop vil føre til mere kapital, da hengemte penge nu tvinges ind på bankkonti.

En klassisk Modi

Pengeombytningen er et sympatisk og tiltrængt slag mod korrupsionen, der plager Indien, men det er også "en klassisk Modi": Et indgreb rettet mod Indiens helt store problemer, med en strategi alle kan forstå, der emmer af maskulin handlekraft, lanceres under stor fanfare og har måske/måske-ikke den tilsigtede effekt (se indlæg: [Take the Poo to the Loo & Statuen der ikke voksede ind i himlen](#)).

Timing er god, til næste år venter fem delstatsvalg, som gerne skal vindes. Til den tid har irritationen forhåbentlig lagt sig, og folket vil huske Modi som handlingens mand. Manden, der knuste korrupsionen med den store hammer.

16.11.2016: Radio 24syv [Millionærklubben](#) (30 min. inde i indslag)

10.11.2016: [The Economist – Taking notes](#)

14.11.2016: [Firstpost – Demonetisation...](#)

12.11.2016: [EPW – Theatrics on Black Money](#)

Photo credits: Shutterstock